

~~Q/115~~ EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.

11-22.

SIGNAT. CLVCCCCXIII.

2. D. B. V.
DISSERTATIO THEOLOGICA

Qua
P R Æ C I P U I
PONTIFICIORUM ERRORES
circa doctrinam

DE

SACRAMENTIS IN GENERE

ΩΣ ΕΝ ΣΥΝΟΨΕΙ

ob oculos sistuntur, strictimque refutantur.

Cum primis verò occasione Confirmationis Pontificiæ

DE

CONFIRMATIONE EVANGELICORUM
differitur.

P R Æ S I D E

GODOFREDO HOFFMANNO,

SS. THEOL. DOCTORE ET PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO,

DUCALIS STIPENDII THEOLOGICI SUPERATTENDENTE,

ET ECCLESIAE TUBINGENSIS DECANO,

Die

Publica ventilationi exposita

Martii M D C C X X I I I.

à

R E S P O N D E N T I B U S

M. JACOBO FRIDERICO HOFFMANN, *Stuttgart.*

M. JOH. ANDREA HOCHSTETTER, *Tubingenst.*

SS. Theol. Stud. in Ducali Stipendio.

TUBINGÆ, Literis HIOBI FRANCKII.

DU CALIS
CONSISTORII WIRTEMBERGICI
ILLUSTRI DOMINO
DIRECTORI,
MAGNIFICO DOMINO
VICE-DIRECTORI,
CETERISQUE DOMINIS
ASSESSORIBUS
SUMME REVERENDIS, AMPLISSIMIS
ATQUE EXCELLENTISSIMIS,
PATRONIS SUIS ÆTERNUM
• PIE DEVENERANDIS,

Se suaque Studia humilime
commendant

RESPONDENTES.

I. N. F.

Um Sacramenta sint Sigilla & media gratiæ ordinaria, per quæ Deus fidem in hominibus obicem non ponentibus excitare & confirmare constituit, per se liquet, errores circa ea non exigui momenti esse, utpote qui in *fundamentum* fidei *organicum* directè impingunt, & propterea operam omninò dandam, ut doctrina de Sacramentis pura atque incontaminata in Ecclesiâ Dei facta tecta conservetur. Quo fine & nos errores Pontificiorum circa hanc materiam in præsens examinare Σ. Θ. constituimus. Errant verò illi & hîc variis modis, tum circa NUMERUM, tum circa EFFICACIAM Sacramentorum.

PRIMO enim præter duo Sacramenta Nov. Test. proprie dicta, Baptismum puta & Eucharistiam, adhuc quinque alia comminiscuntur, de quibus CONC. TRID. *sess. VII. Can. 1.* ita definit: *Si qui dixerit Sacramenta nova Legis non fuisse omnia à Jesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura vel pauciora quàm septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, extremam Unctionem, Ordinem & Matrimonium, aut*
A etiam

etiam aliquod horum septem, non esse vere & proprie Sacramentum, anathema sit.

SECUNDO. Efficaciam Sacramentorum suspendunt ab intentione Ministri.

TERTIO. Discrimen inter Sacramenta veteris ac novæ Legis, ut loquuntur, in eo ponunt, quod hæc conferant gratiam, illa verò eam tantùm significarint. Et

QUARTO. Baptismum, Confirmationem & Ordinem characterem animæ indelebilem imprimere fingunt.

SECTIO PRIMA.

de

NUMERO SACRAMENTORUM.

§. I.

Nos PRIMO Errori opponimus sequentem assertionem: Quod Sacramenta Nov. Test. proprie & stricte sic dicta plura non sint, quàm DUO, Baptismus sc. & Eucharistia; Reliqua quinque sic dicta Pontificiorum Sacramenta, licet forsan unum alterumve in significatu latiori ita appellari possit, stricte tamen & proprie loquendo, Sacramenta vere talia non sunt. Quod probamus

I. Argumento hoc *generalis*, quia requisita Sacramenti Novi Test. proprie sic dicti sunt sequentia: 1.) Esse in Nov. Test. primum institutum; 2.) habere expressum mandatum Christi; 3.) constare externo & visibili Elemento ab ipso DEO ordinato; 4.) adjunctam habere promissionem gratiæ Evangelicæ, Justificationis & Sanctificationis; 5.) non esse ad certum solum tempus institutum, sed ut tanquam sigillum & medium gratiæ ordinarium ac perpetuum in Ecclesia duret usque ad finem seculi. Jam verò conditiones hæ, quæ conjunctim accipi debent, non reperiuntur in quinque Pseudo - Sacramentis Pontificiorum; Confirmatio enim deficit in *secundo* & *tertio* requisito; Pœnitent-

tentia in primo & tertio; Ordinatio in tertio & quarto; Unctio pariter in quarto & quinto; Matrimonium autem in primo & quarto Relinquitur ergo, non nisi Baptismum & Eucharistiam, quibus singula hæc requisita verè competunt, Sacramenta Nov. Testam. strictè & proprie sic dicta, & proinde in hoc numero binario acquiescendum esse. Id quod porrò Theologi nostri ex superfluo quasi probare solent,

II. Verbo DEI, tùm affirmante, tùm negante, sequentem in modum: Primo quidem *affirmante*, 1. Per *claram literam*: Hic est, qui venit per *aquam* (in Baptismo) & *sanguinem* (in S. Cœnâ), 1. Joh. V. 6. Et ibidem 8. Tres sunt qui testificantur in terrâ, *Spiritus* in verbo, *aqua* & *sanguis*, in duobus sigillis Verbo annexis, Baptismo scilicet & Eucharistiâ. 2. Per typum in Vet. Test. quem Apostolus intimat 1. Cor. X, 2. ubi *aqua nubeca* ac *marina* respondet baptifinus; *manna* verò & *aqua petrine* S. Eucharistia. 3. Per *representationem miraculosam* in cruce Joh. XIX, 34. ad quam sine dubio respexit idem Evangelista I. c. in priore Epistola suâ c. V. Accedit constans & unanimis Ecclesiæ interpretatio, cui quantum aliàs tribuant adversarii, notum est. Unum heic allegabimus testimonium Augustini, cujus hæc sunt verba: *De latere in cruce pendentis lancea percussio Sacramenta Ecclesie profluxerunt GEMINA, aqua scilicet in qua sponsa Christi est purificata, & sanguis, ex quo invenitur esse dictata.* Similia habent Thomas Aquinas P. III. Q. 64. Art. 2. Toletus, Maldonatus, Salmero, Jansenius & alii. Vid. BELLARMINUS L. II. de Sacram. c. 8. §. quarta ratio.

III. Deinde verò idem probatur ex Verbo DEI *negativè*, quo argumentationis genere ipse Spiritus S. usus est Ebr. I, 5. quando quærit: (interrogationi verò vis negandi subest) *Cui dixit unquam Angelorum, Filius meus es tu?* q. d. quod non dictum aut revelatum est in Scriptura, id credendum non est. Nos igitur subsumimus: Atqui plura duobus Sacramentis Sacra

A 2

Scri-

Scriptura nusquam revelavit; Neque pluribus quàm duobus supra enumerata requisita competunt, quod eundo per singula liquido patebit; Neque plura vel Christus ipse instituit, vel Apostoli commendârunt. (Videatur locus 1. Cor. XII, 13, ubi D. Paulus duorum tantùm Sacramentorum, quæ ad coaptationem corporis Christi mystici cum capite Christo faciunt, mentionem facit.) Nec plura exemplum & praxis Ecclesiæ Apostolicæ agnovit. Vid. Act. II, 38. 1. Cor. XI, 26. Quare nec nos plura admittimus. Quanquam de cætero nemo *Vir prudens de numero aut vocabulo Sacramenti magnopere rixabitur*, uti Apolog. p. 202. ait, cùm varix ejus acceptiones esse possint, de quibus infra dicemus.

§. II.

CONGRUENTIÆ verò, quas Pontificii pro numero septenario Sacramentorum allegare solent, valdè ineptæ sunt ac incongruæ, uti ÆGID. HUNNIUS egregiè docet in *Tract. de Sacramentis pag. m. 64.* ubi hæc leguntur: *Revocat mihi Stoliditas illorum (ἐπίστωσις) in memoriam id, quod Erasmus Roterodamus, in Colloquio, quod Funeris titulum præ se fert, sub persona Phædri refert his verbis: Confluxerunt in ades egrotantis Georgii Balearici quatuor ordines mendicantium: His adjunxit sese quintus cruciferorum, adversus quem, ceu nothum, à quatuor illis permagni tumultus coorti sunt: Rogabant, ubi vidissent unquam plastrum quinque rotarum? aut qua fronte vellent esse plures mendicantium ordines, quam sint Evangelista? Sed cruciferi rogabant vicissim, quomodo tunc incessisset plastrum Ecclesia, cum nullus esset ordo mendicantium? deinde cum unus esset, postea tres? Nam Evangelistarum, inquebant, numerus nihilo plus habet affinitatis cum nostris ordinibus, quam cum alea, que undique quatuor ostendit angulos. Hæc Erasmus. Tales quoque, pergis D. Hunnius, sunt ratiuncula summistica Sophistarum sub Papatu, cur septem sint Sacramenta? Quia scilicet tot esse debeant, quot differen-*

ferentia morborum, quot dona Spiritus Sancti, quot item virtutes, scilicet; Quod si sic laceret colligere, possemus nos eodem argumento stabilire, esse tantum duo Sacramenta, sicut duo sunt tantum Testamenta, sicut due tantum sunt tabula decalogi, duo Cherubim &c. Ubi interim manet rei ipsius, de qua agitur, certitudo & veritas? Hæc ille è Nostris. Ex adversariis autem Lorino eadem mens fuit, quippe qui ad Act. VI. p. 272. ingenuè fatetur, in his numerorum mysteriis nihil succi esse, nihil vigoris ad dogmata confirmanda. Id verò non ineptum saltem, sed execrabile prorsus argumentandi genus est, quo Jesuita Georgius Schererus in Conc. II. Dom. VII. Trin. p. m. 499. pro numero Sacramentorum septenario usus est his verbis: Unter andern suchet man bey Gottes sieben Sacramenten / ja bey sieben tausend / oder sieben hundert tausend. Bey wenigern Sacramenten / als bey sieben / hat kein Landsknecht jemahl gescholten; Dann wer hat einen hören suchen bey zwey / drey oder vier Sacramenten? Wie es dann lächerlich lautet / wann jemand spräche: Das dich Gottes zwey Sacrament / oder Gottes drey Sacrament schänden. So gar ist es ungebräuchlich und unerhört / das weniger als sieben Sacramenten seyn sollen. Quæ si aliquam congruentiam fundant, quæso, cur non pro majore potius numero, v.gr. septem millium, quàm pro septenario, exinde concludit Jesuita, cui ineptum atque ridiculum videtur, si quis fortè per duo saltem aut tria Sacramenta juret; contrà verò longè epiphanioregov, quando milites in pejerationibus suis per septem, aut septem millia Sacramentorum jurant. Pudeat impios ac profanos declamatores istos harum ineptiarum, imò blasphemiarum, quas nemo pius, nemo Christianus inter ipsos Romanenses, quod certò persuasum habemus, absque detestatione legere vel audire potest.

§. III.

Abundat igitur in numero isto septenario, atque è censu Sacramentorum strictè dictorum excludi meretur primò quidem

CONFIRMATIO.

De quâ Patres TRIDENTINI *Sess. VII. Can. 5. Si quis dixerit, Confirmationem baptizatorum ociosam cerimoniam esse, & non potius verum & proprie dictum Sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quam catechesin quandam, qua adolescentia proximi fidei sue rationem coram Ecclesia exponebant, Anathema sit.* Hanc verò ex scriptoribus Pontificiis plenius ita definire licet, quòd sit Sacramentum novæ legis, quo homo baptizatus ab Episcopo chrismate ungitur, eodemque in fronte signo crucis notatur, additis his verbis: Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti, idque ad conciliandam gratiam roborantem in fide, & imprimendum characterem indelebilem, quo homo in Christi militiam adscribitur. Ex quo patet, *Materiam* hujus Sacramenti, ex mente adversariorum, & quidem juxtà Bellarminum & alios *remotam*, esse Chrisma, confectum ex oleo & balsamo & ab Episcopo certis precum seu incantationum potius formulis(*) consecratum; *Proximam* autem ipsam unctionem prædicto oleo in figurâ crucis factam. *Formam* consistere volunt, saltem plerique, in pronunciatio-

(*) Quas inter id cum primis notatu dignum est, quòd Episcopus oleum balsamo mixtum adjuret per DEUM omnipotentem Patrem, qui cælum, terram, omniaque, quæ in iis sunt, condidit, ut omnis virtus Satanæ, omnisque exercitus Diaboli, omnes insultus, omnesque præstigiæ Satanicæ radicitus inde evellantur. Quasi verò oleo vulgari, quod acetariis aliisque cibis affundi solet, ingens Diabolorum agmen insideret, per magicas istiusmodi incantationes prius ejiciendum, quam ad sacrum & salutarem usum ruto adhiberi possit.

ciatione horum verborum : Signo te signo crucis & confirmo te chrismate salutis in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti. *Ministrum* ordinarium solum Episcopum aut suffraganeum esse contendunt; ex dispensatione verò Pontificis quemcunque alium Sacerdotem. *Subiectum* quod constituunt hominem baptizatum; qui enim primo caret Sacramento, reliquorum omnium incapax esse censetur. Solent autem communiter confirmationem differre usque ad septimum ætatis annum. *Subiectum* verò quo est frons, in quâ residet pudor, ut constet, fidem ubique intrepidè absque timore & pudore profitendam esse cum Paulo, qui ait: *Non pudet me Evangelii &c. Rom. 1. 16.* Quanquam veteres, ut *Cornelius à Lap.* docet, etiam alia membra chrismate inunxerint, quod apud Græcos etiamnum in usu est, qui non frontem solum, sed & oculos & dorsum, in formam crucis ungere solent. (***) *Effectus* verò duplex statuitur, horumque alter esse dicitur *Gratia gratum faciens*, major quidem, quam quæ in baptismo confertur, in ordine ad confirmandam corroborandamque contra diaboli impetus animam; *minor* autem in ordine ad remissionem peccati, quia non remittat totam pœnam, uti facit gratia baptismi. Aliter verò *Character indelebilis*, quo confirmati adscribantur in militiam, sicuti per baptismum in familiam Christi.

§. IV.

(**) Peractâ chrismatione frons panno albo, qui septimo post die rursus deponitur, circumcingi solet, ne chrisma vel desuat, vel casu quodam fortuito deleatur, id quod grande nefas foret, aded ut Faber Episcopus asserere non dubitârit, periculum fore, ne fundamenta Orbis collabantur, si fortè ex ampullâ chrismatis pinguedo exundaret, & per incuriam in calceos Ministri eam ferentis deflueret. Quasi tantum inter calceos Ministri vulgaris & Pontificis summi discrimen intercederet, ut his etiam Uncti Domini, qui reverâ & ex instituto divino tales sunt, oscula figere teneantur; illis verò ne guttula quidem chrismatis absque grandi piaculo illabi possit. Vah! pudendam hominum maleficatorum superstitionem.

§. IV.

Hunc Confirmationis ritum in Ecclesiâ Romanâ usitatum non esse veri nominis Sacramentum, Probatur

I. Quia destituitur *Verbo mandati*, quod nullibi scriptum extare faterur ipse BELLARM. *L. I. de Sacram. cap. 14.* Imò non solum expresso mandato, sed &, quod in hujus locum substitunt, *exemplo* Apostolorum, quibus *χειροθεσία* chrismatica nunquam in usu fuit. Quid? quod in confirmatione Pontificia *δακτυλοθεσία* potius appareat quàm *χειροθεσία*, cum illinitio chrismatibus pollice tantùm fiat, non integrâ manu. Huic verò adjuncta colaphizatio sive inflictio levis alapæ *προθεσία* potius est, quàm *ἰπθεσία χειρῶν*, certè pro *χειροθεσία* Apostolica venditari nequit. Quam in veteri Ecclesiâ Apostolicâ variam fuisse observant Theologi, aliam *inaugurativam* Act. VI, 6. XII, 3. quæ hodie in usu est in ordinatione Ministrorum Ecclesiæ; aliam *charismaticam*, quæ effectum habuit collationis donorum Spiritus S. miraculorum, linguarum præsertim, Act. VIII, 17. XIX, 6. aliam *medicam* Act. IX, 12. 17. 18. XXVIII, 8. quæ utraque hodie cessat. Fortassis, addunt, aliquam etiam in primitiva Ecclesia receptam fuisse *catechetica* & *admissivam* ad S. Cœnæ participationem. At *χειροθεσίαν* Sacramentalem cum chrisimatione *confirmatoriâ* conjunctam universa Scriptura & pura Antiquitas prorsus ignorat.

II. Quia caret *Verbo promissionis*, quod ex priori liquet. Promissiones enim, quas huc trahit *Belarminus*, & amplissimè haberi ait Joh. XIV. XV. XVI. ubi Christus discipulis suis promittit Spiritum paraclerum, qui consoletur eos in omnibus adversis, qui fortes eos ac intrepidus faciat in testificatione veritatis, qui det robur ad arguendam infidelitatem hominum & docendam

dam justitiam Christi &c. Hæ, inquam, promissiones nulli signo externo substantiali atque visibili sunt alligatæ, adeoque nec pro Sacramentalibus habendæ; Aliàs si omnes promissiones Evangelicæ haberent rationem Sacramenti, jam non septem, sed longe plura haberemus Sacramenta. Ubi enim, quæso, in totâ illâ concione Christi valedictoriâ olei aut chrisimatis fit mentio? Certè nullibi. Neque in exordio Ecclesiæ oleum ad Sacramentum confirmationis adhibitum fuisse ex Thomâ Aquinate scribit *Cass. Sanctius ad Act. VIII.* Ubicumque verò unctionis fidelium in sacris literis aliàs mentio fit v.g. 2. Cor. I. 21. 1. Joh. II, 27. sermo est non de chrismate ex oleo & balsamo confecto, sed de oleo lætitiæ spirituali h. e. de Spiritu S. quo & Christus absque mensurâ inunctus est Psal. XLV. 8. Joh. III. 34. & nos ab eodem in Baptismo participavimus. Tit. III, 5.

III. Quia Sacramentum Confirmationis, prout quidem illud ab Adversariis fingitur & describitur, multum derogat efficaciz ac virtuti Sacramenti initiationis, Baptismi, qui tamen sine dubio ab ipso Christo institutus est, & quidem eo fine, ut ex aquâ & spiritu renascamur, Joh. III. 5. ut Spiritus S. *πνεῦμα* super nos effundatur, tanquam per lavacrum regenerationis & renovationis Tit. III, 6. ut ipsum induamus, consequenter & totius thesauri gratiæ, omniumque ejus beneficiorum participes reddamur. Gal. III. 27. Rom. VI. 3. 4. Jam verò adversarii perpetuam inter Baptismum & Confirmationem antithesin instituunt, omnesque illos effectus, quos huic *ἅπας γενεσις* tribuunt, Baptismo competere negant, sicque non sine manifesto veri hujus Sacramenti contentu fictum suum Confirmationis Sacramentum longè excellentius, longè majus ac dignius, atque præstantiori efficacia ac virtute præditum esse nugantur. In Baptismo, *inquunt*, regeneramur ad vitam; In Confirmatione confirmamur ad pugnam; In Baptismo abluimur; In Confirmatione roboramur; In Baptismo

B

acci-

accipimus Spiritum innovantem ; per Confirmationem autem Spiritum S. tuentem ac defendentem ; In baptismo Spiritus S. descendit, ad habitationem Deo consecrandam : In Confirmatione autem Spiritus S. cum septiformi sua gratiâ venit in hominem, tanquam in domum DEO consecratam ; Per baptismum anima desponsatur : per Confirmationem verò insuper datur & dotatur ; & sic porro. Quo ipso sanè Baptismus præcipuâ suâ virtute, vigore & efficaciâ spoliatur, eique non nisi tenue quoddam initium salutis relinquitur. Quare & baptismum administrare cuius sacrificulo licet in Papatu : At Confirmationis Sacramentum, tanquam majori reverentiâ tractandum, solis Episcopis reservatum est.

§. VI.

Jam si inquiramus in RATIONES & fundamenta, quibus hæc talia tanta nitantur, quæ de Chrismatione suâ tantâ cum fiducia jactant Adversarii, saniores quidem inter ipsos ad Verbum DEI scriptum provocare non audent, & *Thomas Aquinas* ingenuè fateatur, nullam in Scripturâ literam extare, quod, quare, ubi & quomodo Chrismationem illam Christus instituerit, quia verò nihilominus ipse agnoscit, necessariam esse divinam institutionem ad hoc, ut ritus aliquis sit veri nominis Sacramentum, refugium omne quærit in verbis D. Joannis, quibus Christum *multa fecisse* testatur, *qua scripta non sunt*, & exinde perperam colligit, inter alia ista bene multa ipsam quoque confirmationem à Christo institutam esse, licet id in sacris literis scriptum nullibi reperiat. Quasi verò D. Joannes, ubi de signis & miraculis non scriptis loquitur, signum crucis chrismate fronti impressum subintellegerit, quod quàm vanum sit ac frivolum, facile per se liquet. Sanè si GABRIEL BIEL, cujus Cathedra, ex quâ publicè olim docuit, hodiernum in Sacello Ducalis Stipendii Theologici apud nos conspicitur, rectè statuit, unctionem, quæ in baptismo

smo

fimo ante & post tinctionem fit, non esse peculiare Sacramentum, ex hâc ratione, quia non habet institutionem Divinam; necesse est, fateantur adversarii, neque chrismationem suam esse verum Sacramentum, aut proferant nobis testimonia scripturæ, quibus eam à Christo institutam, & Ecclesiæ tanquam ritum perpetuum, & ad consummationem usque seculi continuandum præscriptam, verboque adeò mandati & promissionis munitam esse constet. Æquitatem hujus postulati quotquot in Papatu agnoscunt, in investigandis istiusmodi testimoniis mirum quantum jam olim defudarunt, & etiamnum nihil intentatum relinquunt, quo Sacramento huic Ecclesiæ suæ divinam, si fieri possit, auctoritatem concilient. Putant autem, se in Actis Apostolorum Cap. I, 3, & XIX. 6. solida ac firma hujus instituti fundamenta reperisse, quando scilicet dona Spiritus Sancti Apostolis quidem *sub specie ignis*, cæteris autem fidelibus per *impositionem manuum* data fuisse Lucas in locis allegatis commemorat. Quare operæ pretium est, ut expendamus curatiùs, quàm solidè & acutè Romanenses chrismationem suam ex II. cc. probare satagant. Sanè si in confirmatione suâ vel ignem adhiberent, vel manuum impositionem retinerent, aliqua adhuc esset externæ convenientiæ species, licet conjuncta cum *κρυσ. ζηλια*, quia destitueretur mandato Divino; Cùm multa vel ab ipso Christo Salvatore, vel ab Apostolis facta legantur, quæ nobis propterea imitari non licet. Jam verò adeò nulla inter impositionem manuum Apostolis usitatam & chrismationem Pontificiam est similitudo, aut qualiscunque saltem convenientia, sed palpabilis potius ac manifesta differentia, ut risum tenere vix possit, qui *Durandum* analogiam heic quandam comminiscens audire sustinet. Scilicet juxta hunc *igni* in festo Pentecostali apparenti responderet in Confirmatione Pontificiâ *oleum*. Qua verò ratione? *Quia*, inquit, *oleum nutrit ignem &* hujus quoddam pabulum est ac nutrimentum. Egregie! nisi idem

faceret adeps, cera, aut quæcunque alia materia pinguior, cujus nullus in Sacramentis est usus. *Speciei linguarum*, pergit idem, respondet *balsamum*; Cur? quia est odoriferum; Sed, quid linguæ, organo gustus, non olfactus, commune cum odoriferis. Nisi hæc forsitan dicta sunt istis hominibus, qui quatuor tantum sensus habent, & quibus gustus & olfactus unum idemque sunt. Denique *impositionem manuum*, cujus in locis allegatis fit mentio, repræsentat Episcopus, confirmati maxillam percutiens. Quasi verò *manus imponere & alapis cadere* sint phrasæ æquipollentes, quæ ratione sensus verborum Christi, dicentis; Super ægrotos manus imponent; idem foret, ac graviter decumbentes bene cædent, ut melius habeant. Quæ sanè nova & plusquam miraculosa medendi methodus, Medicis quidem facillima, ægrotantibus autem admodum gravis ac rædiosa foret. Ista verò Scripturæ loca, supra jam notata, in quibus *olei lætitiæ, unctionis & confirmationis* passim fit mentio, de chrismate Pontificiorum, & spurio confirmationis Sacramento, nemo, nisi qui cerebrum in calcaneo gestat, facile interpretabitur.

§. VII.

VETERUM scripta quod attinet, quorum testimonia heic cumulare solent adversarii, *primo* quidem præcipuè sententiæ existiosmodi monumentis petita sunt, quæ partim ab ipsa Ecclesiâ Romanâ inter apocrypha referuntur, partim veræ antiquitati profus ignota sunt, & proinde inter supposititia referri merentur. *Deinde*, multa eorum ita sunt comparata, ut Montanistarum Scholam apertè sapiant, quale est illud *Tertulliani*, dicentis: Eos, qui aqua baptizantur, nondum consequi Spiritum S., sed sub Angelis tantum præparari Spiritui Sancto, qui demum, postquam egressi sint de lavacro, per benedictam unctionem & impositionem manus advocetur & conferatur. Quæ sententia verbo DEI, quod Spiritum S. in lavacro regenerationis & renova-

tio.

rionis largiter effundi disertè ad Tit. III, 6. testatur, è diametro contraria eaque propter minimè ferenda est. *Denique, quæcunque ex probatis etiam Scriptoribus de unctiois ritu in veteri Ecclesia usitato allegantur documenta, non probant probandum, neque evincunt, quòd ritus ille verum Sacramentum, & majoris quidem ac præstantioris efficacix sit, quàm baptisumus, quem ab optimo Servatore nostro institutum esse extra omne dubium positum est.* Quia enim in orientalibus præsertim locis multus & varius erat usus olei, idem quoque in Ecclesiam per modum figuræ cujusdam ac symboli externi donorum Spiritus S. translatus fuit. Quemadmodum & usus osculi ibi receptus ad declarationem mutux ac fraternæ charitatis deinceps adhibitus fuit, quod nemo propterea pro Sacramento hætenus venditare ausus est. Ita Augustinus: *Invisibile, inquit, donum gratia significatur visibili unguento, quo baptizatos ungit Ecclesia.* Aliud verò est significare, aliud per modum Sacramenti efficaciter conferre ac operari. Non negamus, veros quoque probatæ antiquitatis Scriptores mentionem subinde facere olei, chrisimatis, unctiois & confirmationis; Verùm id solùm disputamus, quod huic tanquam peculiari Sacramento divinitus instituto tales effectus tribuerint, quales Pontificii chrisimationi suæ tribuere solent.

§. IIX.

Illud verò ex historià probe observari meretur, quâ occasione & viâ unctio illa, quæ olim in ipso baptisumo fieri solebat, ab hoc primùm divelli cœperit ac disjungi, donec tandem peculiare, distinctum & separatum ex ea Sacramentum, quod baptisum longè superaret, factum fuerit. Cujus rei B. CHEMNITIUS, uti in omni antiquitate erat versatissimus, triplicem potissimum occasionem fuisse perhibet. *Pri- ma hæc erat: Quando ab hæreticis vel Schismaticis baptizati ad Ecclesiam redibant, tum non rebaptizabantur, sed vel im-*

positione manuum vel unctione chris-matis recipiebantur. Cujus rei frequens est mentio in Disputationibus veterum de controversia Cypriani. *Secunda* occasio fuit, quando in casu necessitatis aliquis vel à Catechumeno vel à Laico baptizatus erat, postea, ut baptismus ille tanquam verus & legitimus approbaretur & confirmaretur, baptizatus ad Episcopum ductus fuit, ut cum impositione manuum benedictionem Sacerdotalem ei imper-tiret. *Tertiam* denique occasionem describit Hieronymus in *dialogo adversus Luciferianos*, ubi suo tempore Ecclesiæ consuetudinem fuisse memorat, ut ad eos, qui in minoribus urbi-bus per Presbyteros ac Diaconos baptizati erant, Episcopus acce-deret, & impositis super ipsos manibus Spiritum S. invocaret, ut in doctrina & fide Ecclesiæ eos confirmaret. (*) Ex quo ri-tu per se non malo nec inutili tandem lapsu temporum natum fuit novum istud confirmationis Sacramentum, primitivæ Ec-clesiæ planè ignotum, postea novis subinde ac superstitiosis riti-bus ac ceremoniis auctum, & tandem decreto Synodi Triden-tinæ stabilitum, & sub anathematis comminatione confirma-tum.

DIGRESSIO

de

CONFIRMATIONE EVANGELICORUM.

§. IX.

Quòd verò Confirmatio in Ecclesiis EVANGELICORUM passim recepta, & in hoc quoque Ducatu propediem introducenda, cum Pseudo-Sacramento Confirmationis in Ecclesiâ Romanâ usi-tato nil quicquam commune habeat, & consequenter multum
ac

(*) Quæ omnia latius deducta videbis in CHEMNITII *Exam. Conc. Trident.* p. 257. sqq.

ac turpiter fallantur ii, qui putant, nos per hoc ipsum institutum propius ad hanc accedere, & quasi postliminiò Sacramentum Confirmationis in Ecclesias nostras introducere velle, id ipsum cuivis liquidò & satis luculenter constare potest ex sequentibus: Nam

Primò. Ritus hunc Confirmationis nos minimè venditamus pro Sacramento divinitus ordinato, sed solùm commendamus nostris tanquam salutare institutum Ecclesiæ, quod pro fine & scopo habet, non novæ alicujus gratiæ, quæ in baptismo non sit data, collationem, sed fœderis potius baptismalis solennem repetitionem, ac majorem præparationem ad dignum & salutarem usum S. Cœnæ, quæ ipsum Confirmationis Sacramentum est.

Secundò. Nullum in nostrâ Confirmatione adhibetur chrisma externum ac visibile, multò minus alapa confirmandis infligitur, sed manus à Ministro Ecclesiæ imponitur, per modum ritus cuiusdam externi in impertiendis benedictionibus quovis tempore usitati. (*) Quemadmodum & in Ordinatione Ministrorum Ecclesiæ ejusmodi *χειροθεσία* & olim in usu fuit. 1. Tim. IV, 14. 2. Tim. I, 6. & hodiernum apud nos quoque in usu est, non tanquam medium conferendæ gratiæ per se efficax, sed ut symbolum quoddam externum in sensus incurrens consecrationis (Conf. Exod. XXIX, 10. Num. VIII, 10. XXVII, 18.) & benedictionis ab ipso DEO impertiendæ, juxta illud AMBROSII: *Homo manum imponit, & DEUS largitur gratiam.* (Conf. Matth. XIX, 13. **)

Tertiò

(*) Vid. *Evangelischer Unterricht von der Confirmation* p. 47.

(**) Hinc ÆCID. HUNNIUS *Tr. de Sacram.* p. m. 105. Quando median-
te impositione manuum DEUS dona Spiritus S. contulisse legitur in Scri-
ptura, effectus iste non tribuitur ipsi per se manuum impositioni; Sed ad-
juncta precationi seu benedictioni, qua quia nititur promissione Divina, ne-

Tertio. Tantum abest, ut nos ritum hunc Confirmationis, quod in Papatu fieri constat, Baptismo praeferamus, majoremque illi, quam huic, efficaciam tribuamus, ut potius genuinum ejus usum potissimum in eo consistere dicamus, ut hâc ratione foedus Baptismale solenniter, & propria fidei professione coram facie Ecclesiae ab iis repetatur, qui ad usum S. Coenae primum admitti cupiunt.

Quarto. Minister hujus Confirmationis Ecclesiae non est solus Episcopus seu *Superintendens*, sed quilibet *Pastor* Ecclesiae, non simpliciter exclusis *Diaconis*, quibus utique etiam hâc in parte *Superintendentis* vel *Pastoris* vices, si quando opus fuerit, per-

quaquam cadit irrita. Additur autem Ceremonia impositionis manuum veteri admodum exemplo S. Patriarcharum, Prophetarum, Christi & Apostolorum, ut res in oculos hominum incurrens devotionem in precando apud auditores acuat & excitet, & is, qui ad tale aliquod arduum officium, praecipue vero ad Verbi Ministerium, ordinatur, commonefiat, se destinari, consecrari & quasi devoveri ei muneri (sicut viclimis imponebantur manus, quae DEO destinabantur offerendae) eamque ordinationem à DEO ipso haberi ratam, cujus nomine per solemnem manuum impositionem Ecclesiae cura ei demandetur. Pariter B. SPENERUS in *Consil.* P. IV. p. 258. de impositione manuum in Confirmatione Evangelicorum, non tamen ubique locorum, usitata sic respondet: Die Ceremonie des Hand-auflegens möchte vielleicht in Zweifel gezogen werden. Nachdem mans aber als eine bloße Ceremonie gebraucht, und ihm an sich selbst keine Kraft zuschreibet, siehe ich nicht, daß dieselbige mit fug jemand irren könnte, wassen wir nicht allein an vielen Orten, (denn an vielen Orten ist auch nicht) bey der Absolution die Hände auflegen, dessen wir eben sowohl keinen Götlichen Befehl aufweisen können, sondern auch sonst in der Schriffe finden, daß von alters her bey dem Segnen das Hand-auflegen üblich gewesen seye. Daber es auch in diesem Actu keine andere Absicht hat, als daß damit das Gebeth und der Segen, welche man über die Confirmandos spricht, gleichsam auff sie appliciret, und ihnen gemeynet zu seyn bezeuget wird.

peragere licet. Qui enim juxta cum aliis Ministris Ecclesiæ Verbum prædicant, & Sacramenta, Baptismum & Eucharistiam, administrant, qui confitentes à peccatis absolvunt, qui officio Catechetarum ordinariè funguntur, qui benedictionem Sacerdotalem toti cœtui impertiuntur, illi procul dubio etiam baptizatos & ad usum S. Cœnæ jamjam admittendos, prævio examine Catechetico, confirmare, & benedictionem iis impertiri possunt. Interim nil obstat, quo minus actus ille Superintendentibus & Pastoribus ordinariè ad tempus, majoris forsan solennitatis causâ, ab Ecclesiâ demandari queat.

Quinto. Neque etiam de *Charactere indelebili*, per Confirmationem animæ imprimendo, ne per somnium quidem, unquam cogitavimus, sed nostros potius seriò & graviter hortamur, ne gratiam in baptismo sibi collatam & nunc denuò confirmatam, suâ culpâ rursus amittant, quod per peccata mortalia contra conscientiam commissa à quamplurimis fieri proh dolor! plusquam certum est, sed in eâ potius usque ad finem vitæ suæ perseverent, & sollicitè sibi caveant, ne nomina ipsorum ex libro vitæ rursus *deleantur*. Aliàs, si vel maximè daretur character indelebilis, nihil tamen solatii is asferre posset confirmatis. Perinde enim est, sive quis cum, sive sine characterè damnetur.

Sexto. Quod PP. Tridentini tanquam rem risu dignam exhiberunt & exploserunt, nimirum, Catechesin cum confirmandis instituendam; (*) Id nobis palmarium ac præcipuum est in hoc negotio, ut scilicet Catechumeni publicè prius examinentur, fidei suæ, in quam olim baptizati sunt, ipsi rationem reddant, atque ita per preces totius Ecclesiæ gratiæ DEI porro commendentur, ut is cœptum bonum opus deinceps magis magisque in iis perficere velit. Quæ omnia clarissimè demonstrant, pium hoc ac salutare Ecclesiarum Evangelicarum institutum à Pseudo-Sacramento Confirmationis Pontificiæ toto cœ-

lo distare, atque adedò adversariis nullam gloriandi materiam per illud suppeditari, ac si Sacramentum à majoribus nostris antiquatum, atque ex Ecclesiis nostris eliminatum, denuò in eas introducere velimus.

§. X.

Ne verò & inter nostrates finistris de novo hoc, ut videtur, ac recenti in Ecclesiâ WIRTEMBERGICA instituto judiciis locus fortè relinquatur, quemadmodum communiter iis, qui antiqui moris tenaces sunt, vel solo novitatis titulo displicere solent, quæcunque majoribus nostris ignota aut certè neglecta fuerunt, (quo censu & solennem istum Confirmationis ritum plerisque venire nulli dubitamus.) Probè advertendum est, reverà quoad substantiam rei novum non esse, quod ut novis deinceps ceremoniis ac ritibus in oculos hominum incurrentibus peragatur, è re Ecclesiæ esse Antistites ejus arbitrati sunt. Dudum enim nostri ostenderunt, ritum Confirmationis, remotis inutilibus, superstitiosis, ac cum verbo DEI pugnantibus traditionibus, piè & ad Ecclesiæ ædificationem hoc modo usurpari posse, ut scilicet ii, qui in infantia baptizati sunt, ubi ad annos discretionis pervenerint, in summis doctrinæ Christianæ capitibus probè instituerentur, postea verò ipsi sive in cœtu publico, sive coram Ministro Ecclesiæ fidei suæ rationem redderent, ejusque propriam ac solennem (pro consuetudine tamen cujusvis Ecclesiæ) professionem ederent, seque pactum suum baptismale constanter usque ad finem vitæ suæ servare velle sanctè promitterent; Ecclesia verò eosdem per preces publicas DEO offerret, atque ad communionem S. Cœnæ, ut qui semetipsos probare possint, deinceps admitteret. Id quod, si REM IPSAM spectemus, hactenus in Ecclesiis nostris ita observatum fuisse constat, dum non solum stans temporibus Catechismus à pueris atque

que puellis in cœtu publico recitatus, & certa quædam precationis pro confirmatione ac perseverantiâ in fide formula à Ministro Ecclesiæ præsentibus publicè prælecta fuit, sed &, qui primum ad S. Synaxin accedere vellent, privato prius examine tentati & explorati, quin & testimonio quodam publico, tanquam literis Syrtacis instructi, & pro idoneis S. Cænæ hospitibus publicè declarati fuerunt; Quod, ubi deinceps majori cum solennitate & in cœtu publico, præsentibus cum primis susceptoribus ac Patrini, peragetur, ritus quidem ex parte novi rei per se antiquæ ac dudum inter nos receptæ accedent, id quod absque superstitione, ad exemplum aliarum Ecclesiarum, studio non novitatis, sed majoris utilitatis & ædificationis gratiâ, fieri posse, nemo facilè in dubium vocabit, qui quidem indolem libertatis Christianæ, vi cujus Ecclesiæ pro re natâ ritus mutare aut novos subinde instituere integrum est, penitus cognitam habet atque perspectam. (*) Non jam dicam de Ecclesiâ ANGLICANA, quam à superstitionibus Romanensium alienissimam antiquum Confirmationis ritum retinuisse constat, ita quidem, ut quicumque S. Cænæ participes fieri volunt, coram Episcopo vel alio ab ipso designato Ministro sese sistere, fidei suæ rationem publicè reddere, coram eodem in genua sua procumbere, & facta ritu Apostolico manuum impositione benedictionem accipere, atque ita Ecclesiæ prius solenniter præsentari ac commendari te-

C 2

nean-

(*) Qua de re notanda heic veniunt verba FORMULÆ CONCORDIÆ ART. X. de Ceremoniis Ecclesiasticis pag. 791. *Credimus, docemus, & constituimus, quod Ecclesia DEI quibusvis temporibus & locis pro re nata liberrimam potestatem habeat in rebus verè adiaphoris aliquid mutandi, abrogandi, constituendi: Si tamen id absque levitate & scandalo, decenter & bono ordine fiat: & si accurate expendatur, quid singulis temporibus ad conservandum bonum ordinem, & ad piam retinendam disciplinam atque ad evangeticæ Evangelicæ professione dignam, & ad Ecclesia ædificationem quamplurimum faciat.*

neantur, quàm cum adultioribus aliis fidelibus corporis & sanguinis Christi in Eucharistiâ participes fieri queant; prout id ex Liturgiâ istius Ecclesiæ & ipsa praxi notissimum est. Sed, si exemplis rem agere, & pium ac laudabile institutum hoc a superstitionis vel saltem novitatis labe vindicare velimus, facilè nunc ad plures alias Augustanæ Confessioni addictas Ecclesias provocare possemus, quibus illud ipsum hætenus in usu fuit, & sua sese utilitate multiplici commendavit, *sive* ad ipsos solenniter confirmandos, *sive* ad ipsorum parentes ac susceptores, *sive* ad reliquum fidelium cœtum, in quo ista publicè peraguntur, respiciamus. Istos enim quod attinet, certè insigni usu atque utilitate carere non potest publica illa ac solennis fœderis baptismalis renovatio, atque iterata pollicitatio, quod vocationi suæ digne vivere, nullamque cum operibus satanæ, cum vanitatibus mundi, cum concupiscentiis & voluptatibus carnis, quibus omnibus in baptismo olim renunciarunt, communionem habere, sed adversus omnes istos hostium spiritualium insultus fortiter pugnare atque in virtute Domini totis viribus iis resistere velint. Parentes insuper ac susceptores sui hoc pacto officii efficaciter admonentur, ut nihil eorum prætermittant, quæcunque ad promovendam liberorum suorum salutem, non temporalem illam, vanam quippe & cum hæc aliquando vitâ perituram, sed æternam potius, nullisque unquam seculis terminandam, facere ac pertinere possunt. Quo ipso cæteris quoque præsentibus non sine salutari fructu in memoriam, imo ad animum revocatur, quid ab ipsis olim eadem ratione præstitum ac promissum fuerit, ut votorum suorum constanter memores, salutem suam in timore ac tremore operari pergant, sicque aliquando coronam gloriæ fortiter pugnancibus à Duce suo ac Servatore Christo destinatam feliciter reportent. Hunc salutarem usum multiplicem ubi recens hoc institutum in Ecclesiis nostris posthac obtinuerit, (id quod DEUS faxit!) nemo sanè in posterum erit, qui vel novitatis,
 vel

vel superſtitionis, vel quocunqꝛ alio prætextu ſuggillare illud aut improbare aufus fuerit. Id quod hoc loco obiter monendum eſſe duximus.

§. XI.

Porro è numero Sacramentorum propriiſſimè ac ſtriè sic dictorum excludi debet

POENITENTIA.

De qua P. TRIDENTINI ita fulmiant: *Si quis dixerit in Eccleſiâ Catholicâ Pœnitentiam non eſſe verè & proprie Sacramentum nova ſcil. Legis pro fidelibus, quoties poſt baptiſmum in peccata labuntur, ipſi DEO reconciliandis, à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, anathema ſit.* Seſſ. XIV. Can. I. Loquuntur autem ibi de pœnitentia non interiore, quæ ſola mentis converſione & peccati deteſtatione conſtat, ſed, quæ ſignis ſe externis, mœrore, lachrymis, confeſſione, corporis afflictione prodit, & adjunctum habet verbum Abſolutionis, uti BELLARMINUS mentem Concilii interpretatur *l. 1. de Pœnit. c. 8.* De quâ aliàs docent adverſarii, quod conſiſtat in Contritione cordis, Confeſſione oris & Satisfactione operis. Hanc non eſſe Sacramentum propriiſſimè dictum Probatuꝛ:

I. Quia caret *Elemento* externo ſubſtantiali & viſibili, divinitus determinato, quod in omni Sacramento Verbo contradistinguitur, & rei cœleſtis ſignum atque *ἔχημα* eſſe ſolet. Neque enim pro tali *Elemento* venditari poteſt vel *Confeſſio* pœnitentis, vel Sacerdotis *Abſolutio*, quia utrumque Verbum eſt, non materia terreſtris, atque ita non *Elementum* Verbo, ſed Verbum Verbo appenderetur. Vel & *impoſitio manus* à Sacerdote facta, quippe quæ neque huic Sacramento propria, neque, ſente *Thoma*, ad abſolutionem neceſſaria eſt, cum non ſit à DEO

præcepta. Et sanè hic ipsi Adversarii malam suam causam satis prædunt, quando tum circa materiam, tum circa formam, tum denique circa efficaciam & effectum hujus Sacramenti miris modis inter se digladiantur. De quo Vid. GERHARDI *Confessio Cath. P. IV. p. 5. sqq.*

II. Quia Pœnitentia communis est utrique Testamento, tam Veteri quàm Novo, neque ulla in substantialibus differentia heic ostendi potest; utrobique enim eadem est promissio Gratix Act. X, 43. eadem Absolutio, quod vel exemplo Nathanis Davidem confitentem absolventis satis liquet 2. Reg. XII, 13. conf. Ezech. XXXIV, 4. Cum igitur fateantur Adversarii, pœnitentiam in Vet. Test. non fuisse Sacramentum, idem nos de pœnitentia N. Test. utique specie non diversa ab illa, asserimus, quamdiu rationem differentix tam notabilis dare nequeunt. Idque eo magis,

III. Quia verba Christi Joh. XX, 13. *Quorumcunque remiseritis peccata &c.* in quibus illi propriam hujus Sacramenti sedem constituunt, plus non inferunt, quam quod Christus Discipulis suis dederit potestatem remittendi & retinendi peccata, quod ἐξουσίον est. Quod vero ibi signum aliquod externum promissioni gratix conjunctum instituerit, (quanquam ne hoc quidem ad Sacramentum propriissimè dictum sufficiat,) nullis fideiculis è textu unquam extorqueri poterit. Cæterum & Johannes Baptista pœnitentiam prædicavit in deserto in remissionem peccatorum, nec tamen per hoc Sacramentum administravit, fatentibus adversariis. Quare ipsi Patres Tridentini, referente P. SUAVI L. IV. p. 419. *merito mirum videri fassi sunt, quod Christus, qui alias ritus in Baptismo & Eucharistia observandos tam clarè expresse, hoc in loco Joh. XX. verbis apertis id non fecerit, sed ejusmodi, ex quibus per consequentiam saltem, eamque pessime connexam*

nexam Christi mens eliciatur, imò per consequentias plurimas valde remotas ex Synodi sententia petatur.

§. XII.

Verba APOLOGIÆ *August. Confess.* quod attinet p. 200. *Si Sacramentum vocamus ritus, qui habent mandatum DEI & quibus addita est promissio gratiæ, facile est judicare, quæ sint proprie Sacramenta, scil. Baptismus, Cæna Domini & Absolutio.* Provocant quidem ad ea Adversarii passim, & nos defectionis ab Augustana Confessione reos exinde arguere volunt. Vid. BELLARMINUS *L. II. de Effic. Sacram. c. 23.* & THOMAS HENRICI *in Anatome A. C. art. 9.* Verum si tota verborum series & structura inspiciatur, patebit ad oculum, neque Apologiam à nobis, neque nos ab Apologia hac in parte dissentire. Sonant enim verba ista hypotheticè: *Si Sacramenta vocamus ritus &c.* Jam vero propositio conditionata in absolutam converti non debet. Hypothesis vero fundatur in diversa vocis acceptione, quam triplicem esse innuit Apologia. Vel enim sumitur *improprie*; Vel *proprie* quidem, sed tamen paulò *latius*; Vel denique *propriissimè* ac strictè. In primo significato vox Sacramenti denotat ceremoniam aut ritum qualemcunque à Patribus acceptum, destitutum tamen expresso DEI mandato neque ad salutem necessarium; quo sensu de *Confirmatione & extrema unctione p. sq.* dicitur, *quod non inutile sit hos ritus discernere à superioribus, qui habent expressum mandatum DEI & claram promissionem gratiæ.* Quia, quod pag. 200. præmittitur, *ritus ab hominibus instituti, non erunt hoc modo* (intellige juxta definitionem supra traditam) *proprie dicta Sacramenta. Non est enim autoritatis humana promittere gratiam. Quare signa sine DEI mandato instituta non sunt certa signa gratiæ, etiamsi fortasse rudes docent, aut admonent aliquid.* In secundo significato Sacramenta appellari possunt omnes illi ritus, qui habent mandatum DEI & quibus addita est promissio Gratia, justificæ pura & salvificæ, quæ Scholasticorum recepta erat definitio, cum qui-

Cum quibus de vocabulo Sacramenti se non magnopere rixari velle ait *Melanchthon* p. 202. Et hoc sensu, sive juxta hanc definitionem, Apologia ait, *verè Sacramenta esse Baptismum, Cenam Domini, & Absolutionem, quam propriè dici posse Sacramentum pœnitentiæ, ut Scholastici Theologi eruditiores loquebantur, eadem non diffatetur p. 167. Quod verò id ad Sacramentum propriissimè dictum nondum sufficiat, sed ad hoc plus requiratur, ipsa rursus Apologia docet p. 202. quando subjungit: Postremo, si omnes res annumerari Sacramentis debent, qua habent mandatum DEI, & quibus sunt additæ promissiones, cur non addimus orationem, qua verissimè potest dici Sacramentum, habet enim & mandatum DEI & promissiones plurimas. Possent hic numerari etiam eleemosynæ. Item afflictiones, qua & ipsæ sunt signa, quibus addidit Deus promissiones.* Ex quibus verbis satis manifestum est, non alio sensu Absolutionem Sacramentum appellari in Apologia, quam quo & Oratio hoc nomine insigniri posset, quam tamen adversarii pro Sacramento non habent. Nobis verò heic sermo est de Sacramento propriissimè sic dicto, quod nostrates ita definiunt, quod sit sacra & solennis actio divinitus instituta, quâ DEUS, mediante hominis ministerio, sub certo visibili externo elemento bona sua cœlestia dispensat, ad offerendam singulis utentibus, & credentibus applicandam & obsignandam promissionem de gratuita remissione peccatorum propter Christum. Quo modo duo tantum Sacramenta esse, supra dictum est. Denique & illud probè est observandum, quod verba Apologiæ supra allegata vel ideò non faveant Pontificiis, quia illi pœnitentiã longè aliter definiunt ac nos, scilicet, ut paulo ante dictum, per Contritionem cordis, Confessionem oris, & quidem auricularem cum enumeratione omnium peccatorum, & Satisfactione operis, quod ipsum Apologia pluribus impugnat p. 162. sqq. Quod si ergo vel maximè Pœnitentiã, accedente absolutione, Sacramentum esse diceremus, id tamen pro Sacramento Pœnitentiæ Ecclesiæ Romanæ

manæ haud militaret. Reliqua argumenta adversariorum plus non probant, quàm quòd Pœnitentia sit medium consequendi gratiam & remissionem peccatorum, & quod Ministri Ecclesiæ acceperint potestatem clavium ligandi & solvendi, quæ verò omnia in controversiam non veniunt, sed utrinque in confesso sunt.

§. XIII.

Multo minus Sacramentum est verè & propriè sic dictum, etiam si latior, de quo modo diximus, vocis acceptio supponatur,

EXTREMA UNCTIO.

De qua CONCIL. TRIDENT. Sess. XIV. Can. I. *Si quis dixerit, extremam unctionem non esse verè & propriè Sacramentum à Christo Domino nostro institutum, & à B. Apostolo Jacobo promulgatum, sed ritum tantum acceptum à Patribus* (quo ipso procul dubio verba Apologiæ p. 201. notantur) *aut signum humanum, anathema sit.* Confertur autem hæc unctio in Ecclesia Romana à Presbytero Curato, homini Christiano graviter decumbenti & de vitâ periclitanti, adulto, & qui usum rationis habuit, non-excommunicato, in septem corporis partibus, nimirum oculis, auribus, naribus, ore, & manibus, ob quinque sensus, nec non renibus, tanquam sede concupiscentiæ, & tandem pedibus, ob vim progressivam & executionem, oleo oliivæ consecrato ab Episcopo, adhibitâ hac verborum formulâ: *Per istam sanctam unctionem & piissimam suam misericordiam indulgeat tibi DEUS, quicquid deliquisti per visum, auditum &c. ad sanitatem corporis reparandam, si quidem expediat animæ; & abstergendas reliquias peccatorum, nisi quis obicem ponat.*

§. XIV.

Hanc unctionem non esse Sacramentum verè & propriè sic dictum probatur

D

I. Ex

1. Ex defectu *elementi* determinati, quia olei ex olivâ in Sacramento adhibiti nullibi in S. Literis fit mentio, sed unctio in genere, quæ etiam alio medicinali oleo fieri potuit.

2. Ex defectu Verbi *institutionis*, cujus nullum in Historiâ Evangelistarum vestigium apparet; At quis credat, tam negligentes fuisse Evangelistas, ut rem tanti momenti ne verbulo quidem attigerint, si quidem Christus eam tanquam Sacramentum Ecclesiæ necessarium, uti volunt adversarii, instituisset. *Laymannus* suspicatur, institutionem factam esse Joh. XX, 22, sed absque fundamento. *Cornelius à Lap.* Videtur, ait, feriâ 5. hebdomadæ sanctæ hoc Sacramentum à Christo institutum esse in Cœnâ Domini, unde praxis Ecclesiæ habet, ut Episcopus illo ipso die consecret oleum. *Tannerus* verò contradicit, & *quamvis*, ait, de tempore institutionis nihil certi affirmari possit, verius tamen est, nec ante noctem Cœnæ, nec in ipsa nocte ea, sed post resurrectionem, intra spatium illud quadraginta dierum, quibus Christus cum Apostolis versatus est, Act. 1, 3. institutum fuisse. At quis, quæso, meris istiusmodi conjecturis fidem habeat absque levitatis ac temeritatis notâ?

3. Ex defectu *finis Sacramentalis*, qui non est vel reparatio sanitatis corporalis, vel absterio reliquiarum peccati, sed salus animæ & remissio omnium peccatorum, non leviorum saltem noxarum, uti *Bened. Jusinianus ad Jac. 5.* distinguit, dicens: *Maximus quidem ad originariam labem delendam; pœnitentia verò ad lethalia crimina expianda; at extrema unctio ad leviores noxas abolendas pertinet.* Quod si tamen Sacramentum hoc efficax est, ut ajunt, ad abstergendas saltem reliquias peccati, quæ ratio, quod ægroti moribundi hoc beneficio soli gaudere possint, non item adituri prælium, naufragium, extremum capitis supplicium? Annon enim in his quoque reliquiæ dantur peccati abstergendæ? Non

Nonne & hi terroribus conscientiarum anguntur, adversus quos muniendi essent? Cur ergo Ecclesia hic parca, ibi liberalis; hic noverca, ibi mater? merito quaerit *Dannhauerus Hodom. Pap. P. II. p. 484.*

§. XV.

Loca Scripturae, quibus in hoc puncto maximè nituntur adversarii, duo sunt; Sed neuter probat probandum: *Primus* extat Marc. VI, 13. *Unxerunt oleo multos infirmos & sanaverunt.* Hunc verò ut planè alienum repudiat *Bellarminus* aliquot argumentis, quia unctio ista solum aut praecipuè ad curationem morborum corporalium referatur; quia Apostolorum nondum fuerint Sacerdotes; & quia unxerint promiscuè quoslibet aegrotos, caecos, claudos &c. etiam infideles, nondum baptizatos, quae omnia à Sacramenti ratione aliena sint. *Quare* & *CORNELIUS* à *LAP.* unctionem apud Marcum de dono potius miraculoso curationum exponit, illamque non Sacramentum ipsum, sed saltem ejus quondam instituendi typum ac praeludium fuisse sentit. At *MALDONATUS* eum, qui negat, quod de ipso Sacramento unctionis apud Marcum hoc in loco agatur, aut maligne, si sit haereticus, aut imprudenter, si Catholicus, ad tollendum hoc Sacramentum gradum facere arbitratur.

§. XVI.

Alterum locum *Jacobi* V, 14. quod attinet, ante omnia certum est, quòd in eo non habeatur institutio Sacramenti, quod *Bellarminus* & *Iustinianus* sponte fatentur; Neque enim verisimile est, auctoritatem instituendi Sacramentum, quod ad universam spectat Ecclesiam, uni *Jacobo* fuisse collatam, cui tamen suprema totius Ecclesiae administratio demandata non fuit, sed *Petro*, ex opinione quidem adversariorum. Sed, si circumstantiarum Textus pro-

bè expendantur, patebit, in hoc quoque loco, sicuti in priore apud *Marcum*, agi de unctione miraculosa & dono *ιαμάτων* extraordinario, quod tempore *Jacobi* nondum cessavit, ut falso supponit *Cornel. à Lap.* & quamvis ad certam materiam alligatum non fuerit, quod *Bellarminus* objicit, eam tamen non omnino excludit, uti ex pluribus exemplis Scripturæ constat. Neque verò hæc unctio *Jacobæa* ad solos morbos extremè periculosos & desperatos restringitur, quod voces *ἐγείρειν*, & *κάνειν* in textu occurrentes minimè probant, sed in qualibet *ἀσθενείᾳ* seu infirmitate corporis locum habuit. Tandem, quod de remissione peccatorum ibi additur, v. 15. quam & aliàs curationi morborum miraculosæ ab ipso Salvatore additam fuisse constat, ea disertè tribuitur non externo symbolo unctionis, vel oleo, sed orationi potius fidei: *καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κἀμνοντα.*

§. XVII.

Unctioes VETERUM, ad quas subinde provocant adversarii, à modernâ Romanensium unctione Sacramentali multum distant. Nam, prout ex vetustis libris divinorum officiorum constat, olim ægri promiscuè inungebantur oleo, quod infirmorum dicebatur, & quidem præcipuè in ea corporis parte, cui vis doloris maximè incumberebat; Neque ea, ut hodie fit, differebatur ad extremum usque vitæ periculum, sed graviore aliquo morbo invadente hujusmodi orationes & unctioes per septem aliquando dies continuabantur. Et in Romanâ benedictione olei orabatur, ut proficit febribus & dysenteris laborantibus, paralyticis ac dæmoniacis s. energumenis. Denique & veteribus post extremam unctioem id in more positum fuit, si periculum mortis imminebat, ut corporis & sanguinis *Dominici* communicatio, quæ *τελετὴ* & perfectio omnium Sacramentorum habebatur, subiceretur. Quæ omnia ab unctioe extremâ hodie usitatâ longè distare patet.

§. XVIII.

§. XIIX.

DISSENSIONES Pontificiorum, quas GERHARDUS in *Confess. Cathol.* collegit, non concernunt circumstantias solum hujus sic dicti Sacramenti, sed ipsam rei substantiam, & potiores quidem huc redeunt: 1. Per *reliquias* peccatorum, quas hoc Sacramento abstergi dicunt, peccata solum venialia intelligi vult *Catech. Rom.* At *Bellarminus c. 8.* statuit, reliquias peccatorum dici tum peccata, quæ interdum remanent post omnia alia Sacramenta, sive sint mortalia, sive venialia; tum torporem, mœrorem & anxietatem, quæ ex peccato relinqui & maximè hominem morti vicinum vexare solet. 2. Juxta Innocentium I. oleo sancto non solum Sacerdotibus, sed & Laicis uti licet *in sua aut suorum necessitate unguendo.* Communiter autem non nisi Presbyteros, & quidem præcisè Curatum, aut qui ab hoc licentiam impetravit, Sacramentum hoc administrari posse contendunt. Quare *Bellarminus* Innocentium non de *ministro* unctionis, sed de *recipiente* loqui ait; quæ interpretatio tamen aliis contorta videtur, qui proinde verba ad casum potiùs necessitatis restringunt. 3. Ipsa quoque formula verborum, quæ in unctionis actu adhiberi solet, non ubique eadem est. Nam *Mediolanensis* Ecclesia ex rituali *S. Ambrosii* utitur formâ non deprecatoriâ, qualem præscribunt Concilia *Florentinum* & *Tridentinum*, & *Bellarminus* pro necessaria habet; (*) Sed absolutâ: *Ungo te oleo sanctificato in nomine Patris, Filii & Spiritus S. ut quicquid peccasti visu, auditu, &c. dimittatur per hujus olei unctionem, idque per Dominum nostrum Jesum Christum.* In *Germaniâ* & *Galliâ* verba rursus aliter inflectuntur. Jam vero istiusmodi mutationes formam Sacramenti non decet. 4. Sunt, qui de essentia hujus Sacramenti esse negant, ut septem corporis partes ungantur, sed sufficere putant, si quocunque in loco ungetur ægrotus,

D 3

re-

(*) Lib. 1. de *Extrem. Unct.* c. 7. p. m. 1511.

reliqua ad ritus & ceremonias pertinere. *Bellarminus* verò hanc opinionem singularem & minus tutam esse cenſet, eique propterea communioſiorem præfert, quæ hæc eſt, quod ad eſſentiam Sacramenti pertineat unctio quinque ſenſuum. Et ſanè, addit, *ratio honeſtatis in feminis id poſtulare videtur, ut renes non ungantur. Itaque Concilium non præſcribit, ut partes illa omnes ungantur, ſed ſolum omnes partes enumerat, quæ inungi ſolent, juxta varium Eccleſiarum ritum.* §. Ex iis, quæ paulo ante de duobus Scripturæ locis *Marc. VI. & Jacobi V.* dicta ſunt, patet, quod nec in eo conveniant Doctores Pontificii, utrum hoc Sacramentum ab ipſo Chriſto immediatè, an verò ab Apoſtoliſ, quomodo & quando ſit inſtitutum; Quæ omnia ſaltem incertitudinem hujus dogmatis manifeſtè produunt. Cum primis verò notatu heic digna ſunt, quæ *Petrus Suavis L. 4. Hiſt. Conc. Trident. p. 410.* annotavit hiſ verbis: *Si cui mirum videatur, cur primo capite doctrina de Sacramento extrema unctiõis dictum ſit, Sacramentum hoc à Chriſto Domino noſtro eſſe apud Marcum inſinuatum, & per Jacobum Apoſtolum fidelibus commendatum, cum verborum antecedentium & confequentium contextus requireret potius inſtitutum quam inſinuatum, ſciat, principio quidem ſic ſcriptum, ſed, monente quodam Theologo, mutationem factam fuiſſe, eo quod aſſeritio iſta (de inſtitutione apud Marcum) nimis audax & periculofa videretur.* At pleræque editiones in *Canon. I. Sefſ. XIV.* nihilominus vocem *inſtitutum* retinent.

De duobus reliquis Pſeudo-Sacramentis, ORDINE & MATRIMONIO, nec non de cæteris Pontificiorum circa efficaciam Sacramentorum erroribus dicemus D. V. proximè in continuatione hujus materiæ.

Umg. VI. 2^h

= [Dissertationes
theol. ^{Vol.} 49.]

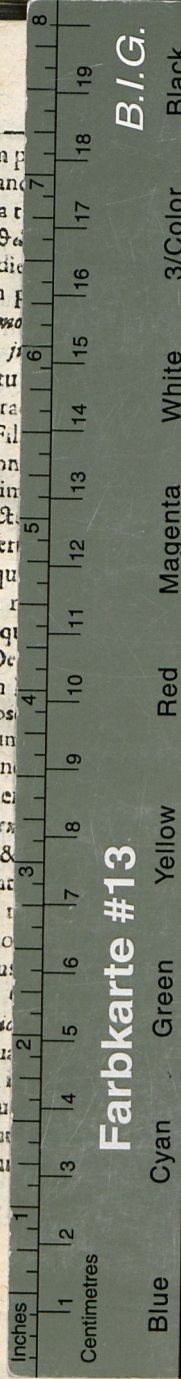
ULB Halle

3

004 917 588

2. D. B. V.
DISSERTATIO THEOLOGICA

Qua
PRÆCIPUI
PONTIFICIORUM ERRORES
circa doctrinam

DE
SACRAMENTIS
IN GENERE

ΩΣ ΕΝ ΣΥΝΟΨΕΙ
ob oculos sistuntur, strictimque refutantur,
imprimis verò occasione Confirmationis Pontificiæ
DE
CONFIRMATIONE EVANGELICORUM
differitur.

PRÆSIDE
DOFREDO HOFFMANNO,
THEOL. DOCTORE ET PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO,
SACR. THEOLOGICALIS STIPENDII THEOLOGICI SUPERATTENDENTE,
ET ECCLESIAE TUBINGENSIS DECANO,

Die *Publica ventilationi exposita*
Martii M D C C X X I I I.

RESPONDENTIBUS
JACOBO FRIDERICO HOFFMANN, *Stuttgard.*
JOH. ANDREA HOCHSTETTER, *Tubingensi,*
SS. Theol. Stud. in Ducali Stipendio.

TUBINGÆ, Literis HIObI FRANCKIL